

egyházközösségnek milyen erős társadalom-, közös-
ség- és identitásformáló ereje van. Továbbá Raffaj
Domokos lelkész példája alapján jól kirajzolódik az,
hogy a közösség élén lévő lelki vezetőnek milyen
fontos szerepe van a közösség összetartozás-tudatának

és -érzésének kialakításában és megerősítésében,
amelynek köszönhetően számos történelmi nehéz
helyzetből képes megerősödni és megújulva kikerülni.

Ágoston-Szücs Brigitta

A populáris íráshasználat egy jelenkori példája

Újvári Anna: „... én szeretem azt úgy átadni, hogy mások is olvassák”.

Tanulmány kíséretében közzéteszi Tamásné Szabó Csilla.

Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár 2019. 222. old., 39. fénykép,

DVD-melléklet (Emberk és kontextusok 16.)

A kötet egy kalotaszegi asszony, Újvári Samuné Szép Anna (sz. 1942) versírói habitusát követi nyomon, ezáltal egy lokális közösség, a Kolozs megyei Szucság vershasználati szokásai is betekintést nyújt. A 2008-ban indított *Emberk és kontextusok* sorozat 16. köteteként a magyarvistai András Erzsi Erdei (1. kötet, gondozta Ambrus Judit, 2008), a mezőkeszűi Kiss Dániel (5. kötet, gondozta Bajkó Árpád, 2010), a mezőköbölküti Nagy Julianna (7. kötet, gondozta Ozsváth Imola, 2012) kéziratos életművét, továbbá egy sáromberki férfi önéletírását (2. kötet, gondozta Vajda András, 2008), illetve a Maros menti település populáris írásbeliségét (9. kötet, Vajda András, 2013) részletesen láttató és átfogóan tárgyaló korábbi forráskiadványok sorát gyarapítja. Címével, a sorozat említett kötetéből négyhez hasonlóan, a népi verselő egy figyelemre méltó gondolatát hangsúlyozza: „... én szeretem azt úgy átadni, hogy mások is olvassák” (vö. *i. m.* 161, lásd még DVD-melléklet, 6. interjú, 5' 46"-tól 5' 50"-ig).

A kéziratos életművet a kolozsvári Erdélyi Múzeum-Egyesület nyelvész munkatársa, dr. Tamásné Szabó Csilla (sz. 1968) kutató, nyelvtudományi szakíró és szerkesztő gondozta, majd tette közzé. Újvári Anna populáris írásgyakorlatáról 1995 nyarat követően, a nádásmenti falu református lelkészének nejeként szerzett tudomást, fokozott figyelmet 2008 után fordított rá.

A téma iránti elköteleződésében, egyrészt az *Emberk és kontextusok* sorozatindító kötetének (*Kedvemre való, hogy meséljek*. S. a. r. Ambrus Judit. Marosvásárhely. 2008) és a sorozatszerkesztő dr. Keszeg Vilmos egyetemi jegyzetének (*Alfabetizáció, írásszokások, populáris írásbeliség*. Kvár 2008. NEJ, 3.) megjelenése, másrészt az egy évvel korábban napvilágot látott helyi monográfia (*Szucság hét évszázada*. Szerk. Antalné Szép Ildikó-Bán Mária. Kv. 2007) hiányosságai játszottak meghatározó szerepet (lásd *i. m.* 175).

A különböző erdélyi és magyarországi fesztiválokon, népzene- és néptánc-találkozókon otthonosan mozgó Panni néni táncudására már mások is felfigyeltek (lásd pl. Gyémánt-Csontos Livia: *A tánc egy szucsági asszony; Újvári Anna életében*. Szakdolgozat. Nyíregyházi Egyetem. 2010. [Kézirat]; Fekete Réka – Ferencz Csaba: *Forrásvidéken*. Beszélgetések erdélyi adatközlőkkel. Sepsiszentgyörgy. 2013. 32–35, vagy *Szucsági táncok*. Gyűjt. Ivácson László – Orza Călin. Sepsiszentgyörgy 1995. 11'56". <http://www.folkmedia.ro/media/741/>), népi költőként azonban most emelődött be a szakmai, így a helyinél, illetve a regionálisnál tágasabb érdeklődés homlokterébe.

Az alkalmi szerzőként ismert népi verselő „egyéb-ként rendezetlen” (*i. m.* 189.) irattárából a forráskiadvány első felében (11–149.) négy, ún. „tiszta” füzet és néhány különálló kéziratos lap szövegeanyaga – zömmel

vers, pár csujogató és az ezeket csak ritkán és esetlegesen követő rövid prózai szöveg, elsősorban köszöntő – válik hozzáférhetővé. Különálló fejezetben öt témaorientált, 2013 nyara és 2016 tele között Tamásné Szabó Csilla által kezdeményezett és rögzített interjú hanganyagának lejegyzett szövegváltozata olvasható (151–172.). A harmadik részegység egy, a népi költő életútját és kapcsolathálóját, a motivációit és munkamódszerét, valamint az írás- és nyelvhasználatát taglaló tanulmány, amelynek keretében Tamásné Szabó Csilla a verseket tíz műfaji csoportba sorolja (173–210.). A rövid összefoglalást (210.) irodalomjegyzék (213–215.) követi, majd egy román és egy angol nyelvű rezümé (217–220.), továbbá a kötethez csatolt és ugyancsak hármass (I. Versek, II. Interjúk, III. Fényképek) tagoltságú DVD-melléklet részletes tartalomjegyzéke (221–222.). Kötetzáróként a népi szerző környezetét, alakját, családját és jellegzetes tevékenységeit javarészt színesen felvillantó 39 fénykép szerepel.

A ma is gyarapodó kéziratos életmű legelső verseként maga a szerző az 1975 tavaszán írt *Pionír vagyok* (15, lásd még: *i. m.* 181; vö. 192, 209.) című alkotását tartja számon, amely az elmúlt négy és fél évtized során írt és különböző alkalmakkor elhangzott, olykor többször is átdolgozott szövegek közreadási módjának egyik-másik dilemmáját már címével felvillantja (vö. *Pionír vagyok*, DVD-melléklet: I. Versek, 1. füzet, 10. lap). A szövegek kötetbe szerkesztésekor Tamásné Szabó Csilla megőrizte azok füzetbeli sorrendjét, verscím hiányában a verskezdő sorokat emelte ki címként szögletes zárójelben és ugyanezt az eljárást alkalmazta címozonosság és hiányzó szóvégi mássalhangzók betoldásának esetében, dőlt betűvel a különböző dalmokra írt szövegek címét emelte ki, a nyelvjárási sajátosságokat megtartotta, a helyesírást azonban az elfogadott normákhoz igazította, de ennél nagyobb módosításokat nem eszközölt a szöveganyagon (lásd minderről: *i. m.* 210.). A szerző nemritkán ismételt és utólagos szövegjavításait, változtatásait, ahogyan saját szerkesztői észrevételeit is, lapalji jegyzetekben fűzte a szöveghez. A versek és rövid prózai művek eredeti sortördelését és helyesírását, magát az írásképet a DVD-mellékleten szkennelt formában hozzáférhető négy vegyes tartalmú füzet, ötödik szövegegységként

pedig a füzetbe nem másolt, különálló lapok kiválóan szemléltetik.

A szerző alkotásmódjára, az alkalmi versek és az azokat egybegyűjtő „mindenes”, majd „tisztá” füzetek eltérő keletkezés- és alakulástörténetére mind a következőket lábjegyzetelt adattári rész és gondosan adatoló tanulmány, mind a 2016 telén készült interjú reflektál (lásd 153–154., vö. DVD-melléklet, 2. interjú, pl. 1’ 31”-tól 1’ 44”-ig). Az idővel változó írásmotivációkat a 2014 nyarán készült interjú részletei fedik fel (lásd 159–161., vö. DVD-melléklet, 6. interjú, 6’ 33”). Némi fennakadást azonban okozhat az olvasónak, amikor a kötetben beszámozatlanul, de időrendi sorrendben (ti. 2016. január, ill. február, 2014. február, ill. augusztus, valamint 2013. augusztus) közzétett öt és a DVD-mellékleten hasonlóan datált, ám hét, beszámozott hangfájlként elkülönített interjút akarja összeegyeztetni. A DVD-mellékleten 2-3-4. interjúként adatolt három hangfájl (2’ 43”; 3’ 36”; 3’ 49”) ugyanis a kötetben olvasható második (ti. a 2016-os februári) interjúszöveg hanganyaga (lásd 153–156.). Ugyanitt, véletlenszerű módosításként, szörendváltoztató lejegyzésre is akad példa: „TCs: Panni néni igyekezett mindenkinek...” (153.), míg hangfelvétélként a „Panni néni mindenkinek igyekezett...” szörendű mondat hallható (DVD-melléklet, 2. interjú, 0’ 01”-tól 0’ 04”-ig). A füzetbe be nem másolt, lapokra írt szövegek esetében számbeli eltérés van: a kötetben fellelhető hat szövegből (lásd 145–149.) a DVD-mellékletben csak négynek a kézirata és egy a kötetben nem itt olvasható ötödiké szerepel (lásd II. füzet, *Az én uram olyan ember...* dallamára, 94–95.; vö. DVD-melléklet, *Különálló kéziratos lapok*). A kötet vitathatatlan értékéből azonban mindez semmit nem von le.

A kéziratos életművel együtt hozzáférhetővé vált interjúk, ahogyan a nem kizárólag illusztratív, hanem informatív képanyag is, amely a DVD-mellékleten 24 fényképpel Újvári Anna családját és környezetét és további 22 színes felvétellel a hagyományörző, néptáncos tevékenységét idézi, elérhető közelségbe hozza mind a népi verselőt, mind annak életvilágát. Ez a hiteles hang- és arcközelség pedig egyszerre egyéni és zamatos.

Czégényi Dóra